

چندقلوزایی در گوسفند افشاری

همانطور که در مطالب گذشته مشاهده گردید در کشورهای مختلف اهداف پرورش گوسفند متفاوت است. اما در بسیاری از کشورها تولید گوشت یکی از اهداف اصلی پرورش گوسفند می باشد. در کشور ما پشم گوسفند با توجه به قیمت پائین آن در حال حاضر ارزش اقتصادی چندانی ندارد. حتی در برخی موارد مشاهده شده است که هزینه پشم چینی را نیز پوشش نداده است. ارزش تولید شیر قابل توجه است اما با توجه به اینکه اغلب نژادهای گوسفند در ایران شیر زیادی تولید نمی کنند این محصول نقش زیادی در درآمد حاصل از گوسفنداری ندارد. اما هم به لحاظ نیاز جامعه و در نتیجه بازار فروش و هم به لحاظ توان و مقدار تولید در کشور ما تولید گوشت از اهداف اصلی پرورش گوسفند می باشد. اما از طرفی هزینه های نگهداری دام بخصوص هزینه های خوراک همیشه رقم بالایی را به خود اختصاص می دهد. در نتیجه دامهای کوچک در اغلب اوقات سال به مرتع و پس چر وابسته هستند. در سالهایی که میزان نزولات جوی پایین است به دلیل کاهش علوفه در مراتع در آمد دامداران دارای دامهای کوچک به میزان زیادی کاهش می یابد. در چنین شرایطی کاهش درآمد گوسفنداران در مقایسه با پرورش دهندگان دامهای سنگین که به صورت متمرکز پرورش میبایند شدت بیشتری دارد. برای اینکه گوسفنداری بتواند به خوبی در شرایط مختلف قابلیت رقابت داشته باشد بایستی بتواند در شرایط پرورشی تا حدودی متمرکز نیز سود آور باشد. منبع اصلی درآمد دامداران از محل فروش بره می باشد. در نتیجه به هر طریقی که بتوان تعداد بره به ازای هر میش در یک گله را افزایش داد به همان نسبت در آمد دامدار افزایش خواهد یافت. دو راهکار برای افزایش تولید بره وجود دارد که عبارتند از: افزایش تعداد قلوها به ازای هر زایش و بیش از یکبار زایش در سال. در این زمینه تجارب مختلف و گاه متفاوتی وجود دارد که در ادامه مورد بررسی قرار می گیرد.

امروزه در دنیا نژادهای زیادی از گوسفند وجود دارند که میزان چند قلوزایی بالای دارند. از جمله این نژادها می توان Sheep Milk British, Blackbelly Barbados, Merino Booroola, Romanov و Finnsheep را نام برد. هر یک از این نژادها در کشورهای مختلف بصورت چه مختلفی کشورها را برای انتقال تک ژن عامل چندقلورایی مورد استفاده قرار گرفته اند. اما آنچه از گزارشات و تجارب مختلف بدست آمده است این است که هیچکدام را نمیتوان برای تمام شرایط آب هوایی، آمیخته گری و نیز انتقال تک ژن مورد استفاده قرار داد. بلکه برای هر منطقه و در صورت انتقال ژن هر نژاد بایستی پس از مطالعه و بررسی کامل از نژاد مناسب حاوی قابلیت یا ژن چند قلوزایی استفاده کرد. در ادامه به برخی از تجارب موجود در این زمینه اشاره خواهد شد.

در نژاد برولا مرینو میانگین میزان چند قلو زایی 4/2 و با دامنه ای از یک تا شش بره به ازای هر میش می باشد. این گوسفند در اکثر اوقات سال قابلیت جفت گیری دارد. جهشی در ژن 1B-BMPP این نژاد باعث شده است که میزان دو قلو زایی به میزان زیادی افزایش یابد. آلل جهش یافته این ژن FECB نامیده می شود. در دو نژاد گارول هند و HU چین این ژن تثبیت شده است و به نظر می رسد که منشأ FECB یکی از این دو نژاد یا مستقلاً هر دو نژاد باشند. تا سال 2009 ژن FECB در 190 کشور دنیا به بیش از 48 نژاد گوسفند انتقال داده شده است. در هندوستان وارد کردن الل FECB در بین سالهای (2003-2008) در 26 گله کوچک ارزیابی گردیده است. در این کشور از وارد کردن ژن FECB به گوسفند، در گله های کوچک نتایج مثبتی عاید گردیده است. نتایج انتقال ژن FECB در استرالیا و آمریکا منفی بوده است، در فرانسه و اندونزی دلایل برای خوشبینی وجود دارد. در حالیکه در هند، چین و سرزمینهای اشعالی تجربه این کار مثبت بوده است.

در مورد FECB ژن دو نژادی که باید با هم تلاقی داده شوند باید از شایستگی نسبی نزدیک به هم برخوردار باشند. بعد از وارد کردن ژن یا ژنهای افزایش باروری در دامهای گوشتی نکات زیادی از لحاظ اقتصادی بایستی مورد توجه قرار گیرد. جنبه های اقتصادی - اجتماعی ایجاد ترکیبهای جدید ژنتیکی دام نیز موضوعی مهم و پیچیده است که بایستی مورد توجه قرار گیرد. برای نمونه در خراسان چون گوسفندان با دنبه کم یا بدون دنبه نتایج خوبی در گذشته نداشته اند، در حال حاضر نیز این نوع گوسفندان کمتر مورد توجه دامداران می باشند.

افزایش باروری در گله های مفید خواهد بود که درصد باروری یا دوقلوزایی پایین باشد و نتایج هندوستان

نشان می‌دهد که 160 درصد بهره‌زایی، اقتصادی‌ترین حالت است. همچنین گله‌های ثابت نسبت به گله‌های کوچ‌رو سوددهی بیشتری دارند، بخصوص اینکه در جای ثابت علوفه به اندازه کافی وجود داشته باشد. در هندوستان تعدادی از کشورهای دیگر تلاقی برگشتی برای نژاد محلی بهتر از حالت ایجاد یک نژاد جدید است.

در ارتباط با اصلاح نژاد گوسفند و سامان دهی تولید در این بخش دو نکته اساسی وجود دارد، که یکی سیستم تولید و دیگری نیاز بازار یا مصرف کننده می‌باشد. در ایران اغلب سیستم پرورش یا تولید به صورتیکبار زایش در سال و سیستم مرتعی است. سیستم چند بار زایش (هفت یا هشت ماه یکبار) کمتر مورد توجه قرار گرفته است.